

УДК 658.8:631.162:330.341.1:631.3

DOI: 10.25140/2411-5215-2018-1(13)-140-149

Тетяна Шпомер

**МАРКЕТИНГОВИЙ КОМПЛЕКСНО-ГАРМОНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ**

Татьяна Шпомер

**МАРКЕТИНГОВЫЙ КОМПЛЕКСНО-ГАРМОНИЗАЦИОННЫЙ МЕХАНИЗМ
ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ**

Tetiana Shpomer

**MARKETING COMPLEX-HARMONIZATION MECHANISM OF FINANCIAL
SUPPLY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL
ENGINEERING**

У статті розкрито особливості застосування маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування. Наведено інноваційний ланцюг розвитку сільськогосподарського машинобудування, який вимагає комплексного інноваційного розвитку всіх складових вказаної підгалузі машинобудування: виробничої програми та техніко-технологічної бази виробництва, а також відображено механізм комплексного підходу до їх фінансового забезпечення.

Ключові слова: фінансове забезпечення; інноваційний розвиток; сільськогосподарське машинобудування; інноваційна продукція; технологічні можливості.

Рис.: 5. Бібл.: 7.

В статье раскрыты особенности применения маркетингового комплексно-гармонизационного механизма финансового обеспечения инновационного развития сельскохозяйственного машиностроения. Представлено инновационную цепь развития сельскохозяйственного машиностроения, которая требует комплексного инновационного развития всех составляющих указанной подотрасли машиностроения: производственной программы и технико-технологической базы производства, а также отражено механизм комплексного подхода их финансового обеспечения.

Ключевые слова: финансовое обеспечение; инновационное развитие; сельскохозяйственное машиностроение; инновационная продукция; технологические возможности.

Рис.: 5. Библ.: 7.

In the article the features of application of marketing complex-harmonization mechanism of financial support of innovative development of agricultural engineering are disclosed. The innovation chain of agricultural engineering development is presented, which requires complex innovative development of all components of the specified sub-sector of mechanical engineering: production program and technical and technological base of production, and also reflects the mechanism of the integrated approach to their financial support.

Keywords: financial support; innovative development; agricultural engineering; innovative products; technological opportunities.

Fig.: 5. References: 7.

JEL Classification: G00

Постановка проблеми. Галузь сільського господарства є провідною в економіці України й забезпечує третину валютних надходжень до державного бюджету. Проте на нині є багато проблем, що стримують її розвиток, головною серед яких є технологічна відсталість матеріально-технічної бази виробництва сільськогосподарської продукції.

Зниження експлуатаційних характеристик унаслідок фізичного та морального зносу сільськогосподарських машин та обладнання може призвести до зниження продуктивності сільськогосподарського виробництва, що ставить аграрний сектор економіки на межу виживання та створює суттєву загрозу для економічної незалежності та продовольчої безпеки країни.

Незадовільний стан вітчизняного сільськогосподарського машинобудування виявляється в тому, що аграрні підприємства України експлуатують переважно сільськогосподарську техніку зарубіжних виробників. Це свідчить про те, що продукція сільськогосподарського машинобудування в Україні не витримує конкуренції як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Посилення конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках товарів для аграрного сектору економіки вимагає кардинальних рішень щодо активізації інноваційних процесів у галузі вітчизняного сільськогосподарського машинобудування з метою технологічного переоснащення основних засобів виробництва та створення нових поколінь сільськогосподарських машин та обладнання.

На сьогодні низька інноваційна активність вітчизняного сільськогосподарського машинобудування є головною причиною технологічного відставання України в цій сфері від багатьох зарубіжних країн. Це зумовлено насамперед відсутністю належного фінансового забезпечення інновацій у галузі сільськогосподарського машинобудування, нестачею інших ресурсів (матеріальних, трудових, інтелектуальних і т. ін.), а також невідпрацьованістю механізмів стратегічного інноваційного управління в умовах жорстких конкурентних відносин на ринку продукції сільськогосподарського машинобудування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконаленню механізму фінансування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств приділяється велика увага з боку науковців. Зокрема, І. В. Зятковський у своїй праці [4] значну увагу приділяє власним фінансовим ресурсам як основному джерелу розширеного відтворення діяльності підприємств; О. Г. Мельник [6] акцентує увагу на залученні державних фінансів у забезпеченні інноваційного розвитку; О. І. Марченко [5] зосереджується на визначенні напрямів податкового стимулювання в розрізі окремих податків з метою врахування чутливості інноваційної активності до змін податкових ставок, розмірів податкових пільг; Г. Ю. Жолнерчик [3] обґрунтовує доцільність застосування лізингу для фінансування оновлення основних засобів; Л. О. Черкашина [7] розглядає оптимальний обсяг фінансування інноваційного розвитку підприємств із внутрішніх та зовнішніх джерел; робота В. В. Гурчкіної [2] присвячена механізму залучення та використання іноземних інвестицій на підприємствах машинобудування; Ю. О. Голуб [1] зосереджує увагу на застосуванні кредитної складової фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на численні наукові дослідження, відсутній чіткий механізм забезпечення фінансовими ресурсами високотехнологічних галузей економіки країни, у тому числі сільськогосподарського машинобудування, який би сприяв розвитку інноваційних процесів.

Мета статті полягає в розробці маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, який би забезпечив належне фінансування інноваційного розвитку підприємств цієї підгалузі машинобудування.

Виклад основного матеріалу. Для активізації інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування пропонується використати науково-методичний підхід до формування маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку зазначеної підгалузі машинобудування, що дозволить суттєво прискорити інноваційне оновлення основних засобів виробництва та забезпечить подолання технологічного відставання України у цій сфері від розвинених країн світу. До особливостей застосування вказаного підходу до формування маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування слід віднести такі:

- орієнтація виробничої програми (продукції) підприємств сільськогосподарського машинобудування на потреби споживачів з урахуванням вимог та умов реалізації цієї продукції на відповідних ринках;

- забезпечення комплексного підходу до фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, який враховує фінансове забезпечення не тільки інноваційного розвитку основних засобів виробництва (процесні інновації), а і інноваційний розвиток виробничої програми (продуктові інновації);

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

- гармонізація фінансових потоків за джерелами фінансування та об'єктами інноваційного розвитку з метою ефективного й неперервного інвестування всіх етапів інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування;

- можливість оцінки та контролю процесу фінансового забезпечення інноваційного розвитку за визначеними об'єктами відповідно до потреб ринку інноваційної продукції сільськогосподарського машинобудування.

Щодо ринкової орієнтації вказаного механізму на базі використання маркетингових засобів, то слід зазначити, що ринок продукції сільськогосподарського машинобудування є відправною точкою формування попиту на певний вид цієї продукції, і визначає обсяги її споживання. Потреби споживачів продукції сільськогосподарського машинобудування визначають напрями її інноваційного оновлення, що зумовлює обсяги фінансування на розробку та виготовлення цієї продукції.

Комплексний підхід до інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування визначається необхідністю інноваційного оновлення як самої продукції, що випускається, так і основних засобів, які забезпечують випуск інноваційної продукції. Тобто має бути забезпечений інноваційний ланцюг, відправною точкою якого є ринок (рис. 1).

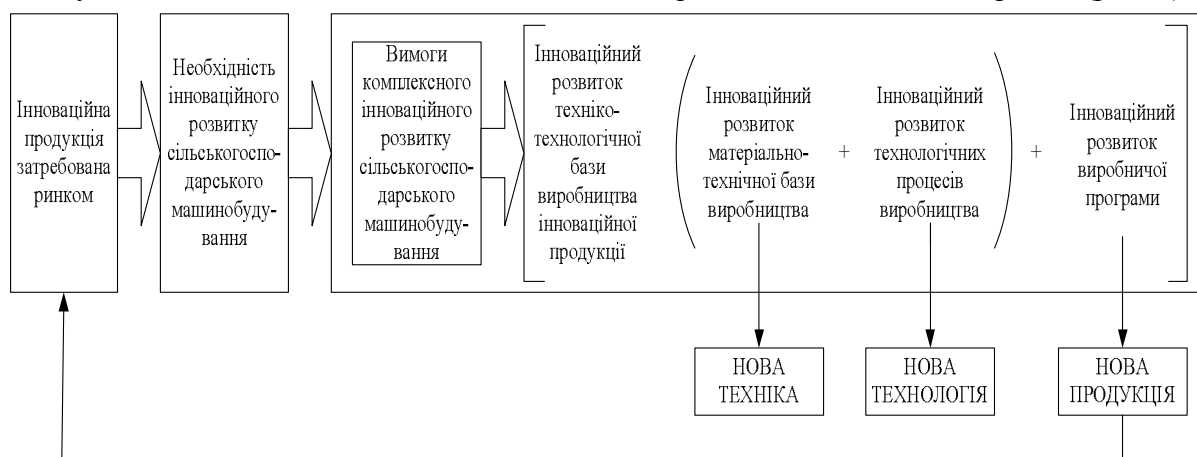

Рис. 1. Схема комплексного інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування

Виключення із зазначеного ланцюга певної складової, наприклад, інноваційного розвитку техніки, технології, продукції, або затримка інноваційного розвитку будь-якої з них, виключає можливість забезпечити нагальні потреби ринку в інноваційній продукції сільськогосподарського машинобудування. Це і вимагає запровадження комплексного інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, що передбачає їх узгоджене інноваційне оновлення (розвиток).

Необхідність комплексного підходу до фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування вимагає відповідного (комплексного) фінансового забезпечення, що відображено в назві механізму й пояснюється тим, що інноваційна продукція, яка має бути конкурентоспроможною на внутрішньому і зовнішньому ринках, не може бути створена на застарілій техніко-технологічній базі. Тому поряд із фінансуванням інноваційного розвитку виробничої програми (нові сільськогосподарської техніки, машин та устаткування) необхідно забезпечити фінансування технологічного переоснащення основних засобів виробництва (рис. 2).

Фінансування інновацій за такими напрямками, як інноваційний розвиток основних засобів та інноваційний розвиток виробничої програми потребує пошуку та залучення в необхідному обсязі фінансових ресурсів з різних інвестиційних джерел для забезпечення комплексного інвестування всіх об'єктів на визначених напрямках інноваційних зрушень.

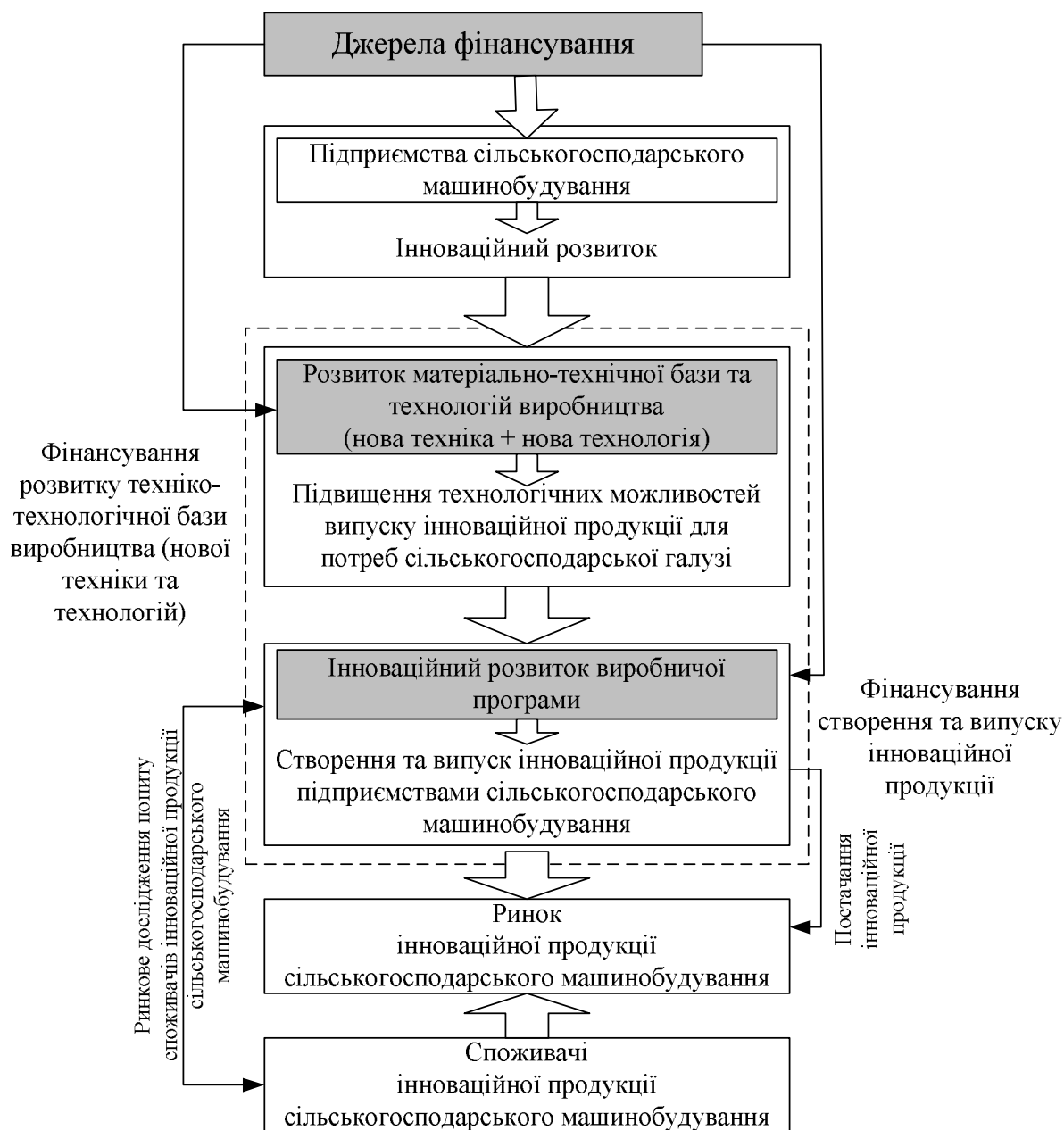

Рис. 2. Схема комплексного підходу до фінансового забезпечення розвитку сільськогосподарського машинобудування

На сьогодні продукція вітчизняного сільськогосподарського машинобудування не витримує конкуренції з зарубіжними виробниками, до того ж велика кількість найменувань продукції не виготовляється в Україні. У будь-якому разі виробничі програми підприємств сільськогосподарського машинобудування має формуватись виходячи з потреб ринку, тобто визначатись попитом споживачів на цю продукцію. Звідси формуванню виробничої програми підприємств сільськогосподарського машинобудування мають передувати ринкові дослідження, за якими має бути визначений увесь перелік найменувань продукції, яка відсутня на ринку, або потребує заміни на вироби нових поколінь.

Важливим кроком на шляху визначення обсягів фінансових ресурсів на інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування є аналіз техніко-технологічних

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

можливостей підприємств щодо випуску інноваційної продукції. Результати такого аналізу передбачають два варіанти розвитку подій:

- техніко-технологічні можливості підприємства відповідають вимогам щодо випуску інноваційної продукції;
- техніко-технологічні можливості не відповідають вимогам щодо випуску інноваційної продукції.

За першим варіантом фінансове забезпечення стосується розробки тільки інноваційної продукції, за другим – фінансове забезпечення спрямовується на інноваційний розвиток як техніки та технологій виробництва з метою нарощування технологічних можливостей виробництва інноваційної продукції, так і на створення самої інноваційної продукції, тобто реалізується комплексний підхід до інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування.

З огляду на зазначену схему організації фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування можна запропонувати відповідний механізм, який би враховував умови й потреби ринку та гармонізацію джерел фінансового забезпечення за напрямками інноваційних зрушень.

Концептуальний підхід до формування маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування наведений на рис. 3. Як видно зі схеми, інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування передбачає державну підтримку (інституційну, фінансову), що зумовлено значущістю розвитку для країни цієї підгалузі машинобудування.

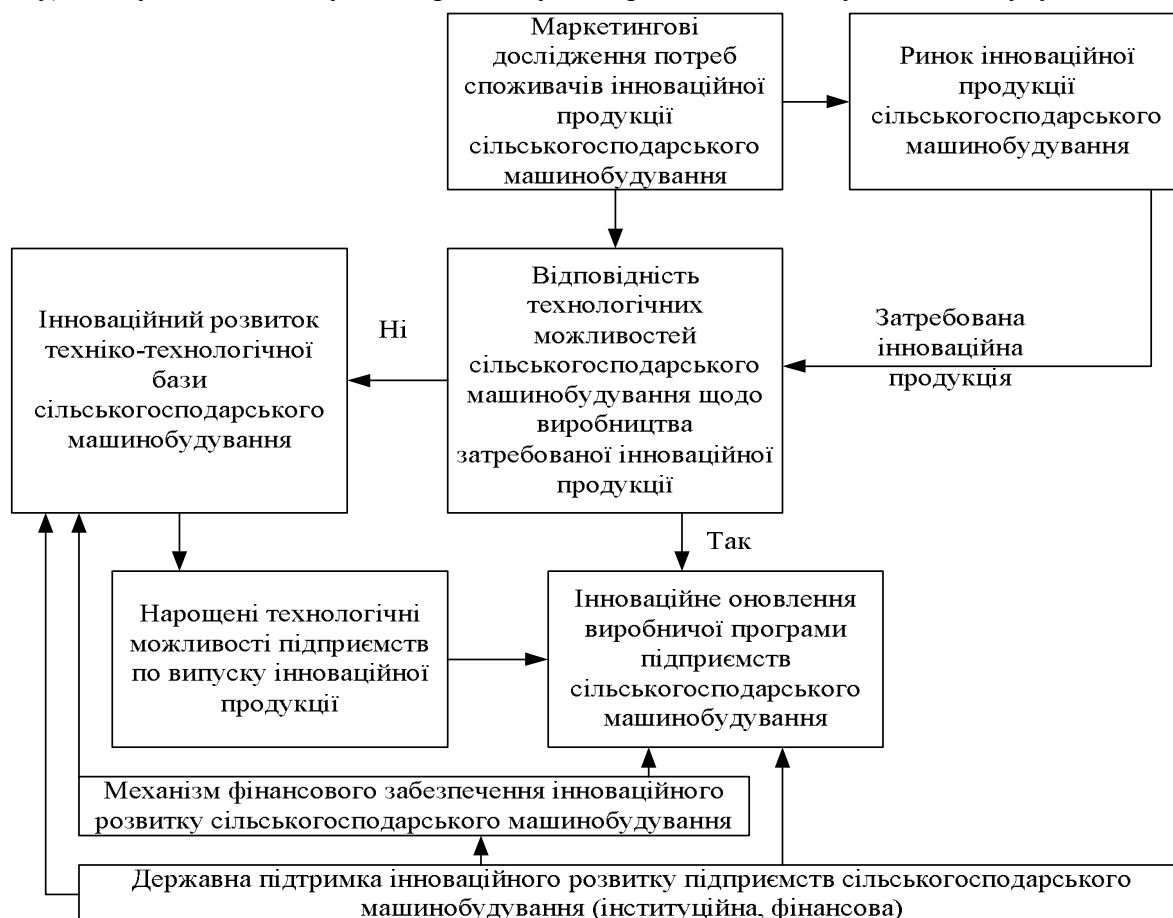

Рис. 3. Концептуальний підхід до формування маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Формуванню маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму передують розроблення схеми фінансового забезпечення комплексного інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, яка формалізує прийняття фінансових рішень на етапах: планування, де плануються обсяги фінансових ресурсів, які мають бути залучені з певних фінансових джерел; аналітичному, де здійснюється аналіз фінансових джерел за показниками переваг і обмежень та визначається можливість їх залучення на потреби комплексного інноваційного розвитку; оцінки та контролю, де здійснюється оцінювання результатів гармонізації фінансового забезпечення інноваційного розвитку за напрямками інноваційних зрушень та гармонізації фінансових потоків, спрямованих на реалізацію інноваційних проектів. Після проходження вказаних етапів і вирішення на кожному із них поставлених завдань здійснюється реалізація процесу фінансового забезпечення комплексного інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування (рис. 4).

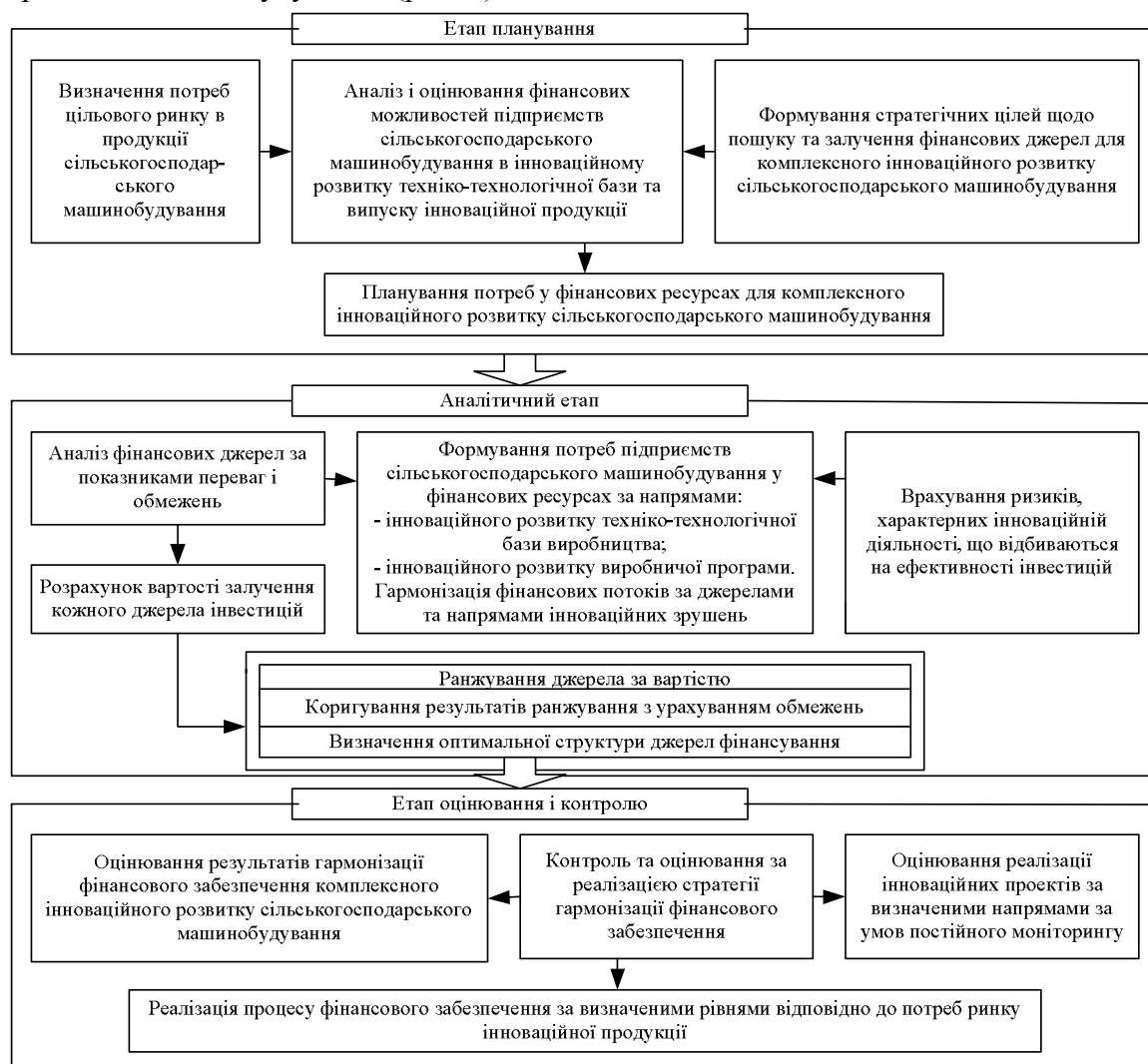

Рис. 4. Схема фінансового забезпечення комплексного технологічного розвитку сільськогосподарського машинобудування

Маркетинговий комплексно-гармонізаційний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування охоплює маркетингову та комплексно-гармонізаційну складові, що забезпечує раціоналізацію процесів визначення необхідних фінансових ресурсів, їх спрямування на комплексний інноваційний розвиток та гармонізацію фінансових потоків при реалізації інноваційних проектів.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

На етапі «Виявлення проблеми» основним завданням є визначення потреб у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, що здійснюється за допомогою маркетингових досліджень ринку споживачів продукції сільськогосподарського машинобудування. На цьому етапі виявляється:

- попит на певну інноваційну продукцію підприємств сільськогосподарського машинобудування, який дозволяє сформувавши виробничу програму (типи машин, обладнання та устаткування);

- обсяги потреб вказаної продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, який визначає обсяги її виробництва;

- рівень конкуренції на ринку продукції сільськогосподарського машинобудування;

- сильні та слабкі сторони конкурентів;

- тенденції розвитку ринку продукції сільськогосподарського машинобудування.

Види продукції сільськогосподарського машинобудування та їх обсяг є вихідною інформацією для визначення:

- масштабів техніко-технологічного переоснащення основних засобів виробництва для випуску інноваційної продукції і разом з тим обсяги фінансового забезпечення на їх інноваційне оновлення;

- масштабів конструкторських і технологічних розробок для створення інноваційної продукції сільськогосподарського машинобудування, а також обсягів фінансового забезпечення на виконання вказаних робіт.

Орієнтація на ринок споживачів продукції сільськогосподарського машинобудування дозволяє більш точно визначитись з потребами фінансового забезпечення інноваційного розвитку цієї підгалузі машинобудування, який має комплексний характер.

На етапі «Формування стратегії фінансового забезпечення комплексного інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування» проводиться аналіз фінансового стану підприємств та їхніх можливостей у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку техніко-технологічної бази виробництва та інноваційного розвитку виробничої програми випуску інноваційної продукції.

За відсутності власних фінансових ресурсів вирішуються питання пошуку фінансових джерел та розробки схем їх залучення за напрямками інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, а саме – техніко-технологічної бази виробництва та виробничої програми. На цьому етапі здійснюється оптимізація структури фінансових джерел для ефективної реалізації комплексного інноваційного розвитку.

На етапі «Впровадження та контроль за реалізацією стратегії фінансового забезпечення» здійснюється гармонізація фінансових потоків за напрямками інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування. Проводиться апробація інвестиційних технологій інноваційного оновлення та здійснюються необхідні корективи, проводяться необхідні розрахунки економічної ефективності інвестицій за напрямками інноваційного розвитку.

На останньому етапі проводиться оцінювання відповідності фінансового забезпечення цілям інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування (рис. 5). Блок механізму реалізації функцій фінансового забезпечення охоплює такі складові: принципи, методи, інструменти, важелі.

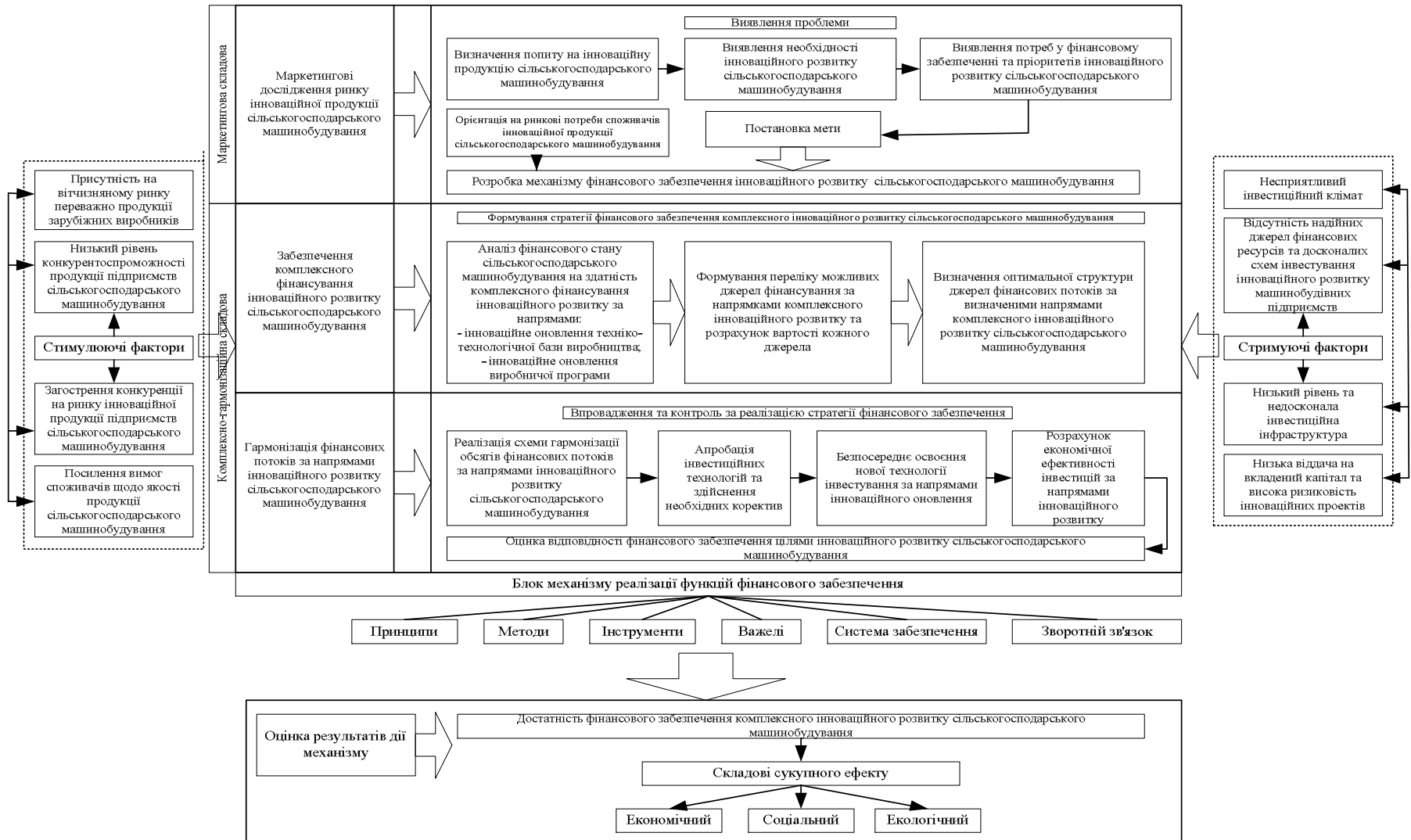

Рис. 5. Схема маркетингового комплексно-гармонізаційного механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Основними принципам формування зазначеного механізму є: комплексність; гармонізація; науковість; комерційна спрямованість; правове забезпечення; результативність; гнучкість; підпорядкованість стратегії національного розвитку.

До методів, які використовуються у механізмі, треба віднести такі: методи маркетингу, методи фінансового аналізу, метод стимулювання інноваційної активності, методи планування й прогнозування.

До інструментів механізму відносяться: нормативне регулювання; маркетингові інструменти; мотиваційні заходи; кредити; ліцензії, патенти; стандарти якості і технологій.

Важелями механізму виступають: матеріальні стимули; пільги, санкції, заохочення, планові показники.

Система забезпечення реалізації функцій механізму включає: нормативно-правове забезпечення; інформаційне забезпечення, кадрове забезпечення, фінансове забезпечення, матеріальне забезпечення.

Механізм передбачає зворотний зв'язок для корегування стратегії фінансового забезпечення за умов відхилення реальних результатів від запланованих.

Висновки. Запропонований механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування розкриває можливості ефективного управління фінансовими потоками в межах реалізації інноваційних проектів з метою гармонізації рівнів інноваційного оновлення для одержання синергетичного ефекту нарощених технологічних можливостей у випуску інноваційної конкурентоспроможної продукції.

Маркетинговий комплексно-гармонізаційний механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування покликаний забезпечити належне фінансування інноваційного розвитку підприємств цієї підгалузі й має такі особливості, як цілісність, динамізм функціонування, адаптування до змін внутрішніх і зовнішніх факторів, сприяння паритетності учасників інвестиційного процесу, забезпечення комерційної вигідності інвесторів.

Список використаних джерел

1. Голуб Ю. О. Кредитна складова фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Харківський національний економічний університет. Харків, 2011. 20 с.
2. Гурочкіна В. В. Механізми залучення та використання іноземних інвестицій на підприємствах машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2011. 20 с.
3. Жолнерчик Г. Ю. Лізинг як форма активізації інвестиційної діяльності підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / КНЕУ. Київ, 2010. 20 с.
4. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: монографія. Тернопіль. Економічна думка, 2000. 214 с.
5. Марченко О. І. Податкове стимулювання інноваційної діяльності підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Нац. ун-т держ. податкової служби України. Ірпінь, 2010. 20 с.
6. Мельник О. Г. Механізм фінансування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Європейський університет. Київ, 2010. 20 с.
7. Черкашина Л. О. Управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку підприємств машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Інститут економіки промисловості. Запоріжжя, 2011. 20 с.

References

1. Holub, Yu. O. (2011). Kredytna skladova finansovoho zabezpechennia diialnosti subiektiv hospodariuvannia [Credit component of financial provision of business entities]. (Candidate's thesis). Kharkiv National University of Economics, Kharkiv [in Ukrainian].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

2. Hurochkina, V. V. (2011). Mekhanizmy zaluchennia ta vykorystannia inozemnykh investytsii na pidpriemstvakh mashynobuduvannia [Mechanisms of attraction and use of foreign investments in machine-building enterprises]. (Candidate's thesis). Khmelnytsky National University, Khmelnytskyi [in Ukrainian].

3. Zholnerchuk, H. Iu. (2010). Lizynh yak forma aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti pidpriemstv [Leasing as a form of activation of investment activity of enterprises]. (Candidate's thesis). KNEU, Kyiv [in Ukrainian].

4. Ziatkovskiy, I. V. (2000). *Finansove zabezpechennia diialnosti pidpriemstv [Financial support of the activity of enterprises]*. Ternopil: Economic thought [in Ukrainian].

5. Marchenko, O. I. (2010). Podatkove stymuliuвання innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [Tax incentives for enterprise innovation]. (Candidate's thesis). National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin [in Ukrainian].

6. Melnyk, O. H. (2010). Mekhanizm finansuvannia innovatsiinoho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv [Mechanism of financing of innovative development of machine-building enterprises]. (Candidate's thesis). European University, Kyiv [in Ukrainian].

7. Cherkashyna, L. O. (2011). Upravlinnia finansovym zabezpechenniam innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv mashynobuduvannia [Management of financial support of innovative development of mechanical engineering enterprises]. (Candidate's thesis). Institute of Industrial Economics, Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Шпомер Тетяна Олександрівна – аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Шпомер Татьяна Александровна – аспірант кафедри фінансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Shpomer Tetiana – PhD student Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: tanya_shpomer@ukr.net